

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 20ής Οκτωβρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-123/10,

με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Αυστρία) με απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Μαρτίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Waltraud Brachner

κατά

Pensionsversicherungsanstalt,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, A. Prechal (εισηγήτρια), K. Schiemann, L. Bay Larsen και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak
γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

κατόπιν της έγγραφης διαδικασίας και της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 13ης Απριλίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Hesse,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τους D. O'Hagan και N. Travers,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους V. Kreuzschitz και M. van Beek,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της W. Brachner και του Pensionsversicherungsanstalt (οργανισμού ασφάλισης γήρατος), αντικείμενο της οποίας είναι η αύξηση του ποσού της σύνταξης γήρατος της ενδιαφερόμενης κατ' εφαρμογή της ρύθμισης για την αναπροσαρμογή των συντάξεων για το 2008.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 79/7 ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία αποσκοπεί στην προοδευτική εφαρμογή, στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των άλλων στοιχείων κοινωνικής προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 3, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης, η οποία καλείται στο εξής “αρχή της ίσης μεταχειρίσεως”.»

- 4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται:

- α) στα νομικά συστήματα που εξασφαλίζουν προστασία κατά των ακολούθων κινδύνων:

[...]

— γήρατος,

[...]

β) στις διατάξεις που αφορούν την κοινωνική πρόνοια, κατά το μέτρο που προορίζονται να συμπληρώσουν ή να υποκαταστήσουν τα συστήματα που αναφέρονται στην περίπτωση α' .»

5 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας:

«Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως συνεπάγεται την απουσία κάθε διακρίσεως που βασίζεται στο φύλο, είτε άμεσα είτε έμμεσα, σε συσχετισμό ιδίως με την οικογενειακή κατάσταση και ιδιαίτερα όσον αφορά:

[...]

— τον υπολογισμό των παροχών, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων λόγω συζύγου και προστατευομένου προσώπου, και τις προϋποθέσεις διαρκείας και διατηρήσεως του δικαιώματος επί των παροχών.»

Το εθνικό δίκαιο

6 Το άρθρο 108, παράγραφος 5, του αυστριακού νόμου για τη γενική κοινωνική ασφάλιση (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz), της 9ης Σεπτεμβρίου 1955 (BGBl. [Εφημερίδα της Κυβέρνησης] 189/1955), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (στο εξής: ASVG), πρόβλεπε τα εξής:

«Συντελεστής αναπροσαρμογής: Ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενεών και Προστασίας των Καταναλωτών καθορίζει μέχρι τις 30 Νοεμβρίου

κάθε έτος, με κανονιστική απόφαση, τον συντελεστή αναπροσαρμογής (άρθρο 108 f) για το επόμενο ημερολογιακό έτος. Η απόφαση αυτή υποβάλλεται προς έγκριση στην Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση. Ο συντελεστής αναπροσαρμογής εφαρμόζεται, αν δεν ορίζεται άλλως, για την αύξηση των συντάξεων και των σταθερών ποσών που αφορούν τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης».

7 Το άρθρο 108 f του ASVG έχει ως εξής:

«1. Ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενεών και Προστασίας των Καταναλωτών καθορίζει για κάθε ημερολογιακό έτος τον συντελεστή αναπροσαρμογής λαμβάνοντας υπόψη την ενδεικτική τιμή που προβλέπεται κατά το άρθρο 108 e, παράγραφος 9, πρώτο εδάφιο.

2. Η ενδεικτική τιμή καθορίζεται κατά τρόπο ώστε η αύξηση των συντάξεων κατόπιν αναπροσαρμογής με βάση την ενδεικτική τιμή να αντιστοιχεί στην κατά την παράγραφο 3 αύξηση των τιμών καταναλωτή. Η τιμή αυτή στρογγυλοποιείται σε τρία δεκαδικά ψηφία.

3. Η αύξηση των τιμών καταναλωτή καθορίζεται με βάση τη μέση αύξηση κατά τους δώδεκα ημερολογιακούς μήνες μέχρι τον Ιούλιο του έτους που προηγείται του έτους της αναπροσαρμογής, χρησιμοποιείται δε ο δείκτης τιμών καταναλωτή του 2000 ή ο δείκτης που τον έχει αντικαταστήσει. [...]»

8 Κατά το άρθρο 108 h, παράγραφος 1, του ASVG:

«Από την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους,

- a) όλες οι συντάξεις που χορηγούνται από το σύστημα ασφάλισης συντάξεων και για τις οποίες η ημερομηνία αναφοράς είναι προγενέστερη της 1ης Ιανουαρίου του οικείου έτους,

[...]

πολλαπλασιάζονται με τον συντελεστή αναπροσαρμογής. [...]»

- 9 Για το 2008 ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Προστασίας των Καταναλωτών καθόρισε, με κανονιστική απόφαση, τον συντελεστή αναπροσαρμογής των συντάξεων που χορηγούνταν κατά τον ASVG σε 1,017 (*BGBI. II, 337/2007*).
- 10 Το άρθρο 634, παράγραφος 10, του ASVG, όπως διαμορφώθηκε με τον ομοσπονδιακό νόμο για την προσαρμογή των νομοθετικών διατάξεων στη συμφωνία που συνήφθη κατά το άρθρο 15a του B-VG σχετικά με την οργάνωση και τη χρηματοδότηση του τομέα της υγείας για τα έτη 2008 έως 2013 (*Bundesgesetz zur Anpassung von Rechtsvorschriften an die Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG über die Organisation und Finanzierung des Gesundheitswesens für die Jahre 2008 bis 2013, BGBI. I, 101/2007*, στο εξής: τροποποιητικός νόμος του 2007), προβλέπει, κατά παρέκκλιση, μια έκτακτη αύξηση των συντάξεων για το 2008, κατόπιν της συμφωνίας που επιτεύχθηκε με το *Österreichischer Seniorenrat* (τον Αυστριακό Σύνδεσμο Ηλικιωμένων Ατόμων).
- 11 Η παραπάνω διάταξη προβλέπει τα εξής:

«Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 108 h, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, κατά το ημερολογιακό έτος 2008 όλες οι συντάξεις που υπερβαίνουν τα 746,99 ευρώ μηνιαίως δεν θα αναπροσαρμοστούν κατ' εφαρμογή του συντελεστή αναπροσαρμογής, αλλά θα αυξηθούν ως εξής: Αν η μηνιαία σύνταξη

1. υπερβαίνει τα 746,99 ευρώ, αλλά είναι χαμηλότερη των 1050 ευρώ, αυξάνεται κατά 21 ευρώ,
 2. υπερβαίνει τα 1050 ευρώ, αλλά είναι χαμηλότερη των 1700 ευρώ, πολλαπλασιάζεται με τον συντελεστή 1,020,
 3. υπερβαίνει τα 1700 ευρώ, αλλά είναι χαμηλότερη των 2161,50 ευρώ, αυξάνεται κατά ποσοστό κυμαινόμενο μεταξύ 2% και 1,7% (με βάση μια γραμμικά φθίνουσα κλίμακα),
 4. υπερβαίνει τα 2161,50 ευρώ, αυξάνεται κατά 36,57 ευρώ.»
- 12 Οι συνταξιούχοι που κατοικούν στην αυστριακή επικράτεια και των οποίων η σύνταξη, λόγω του σύντομου χρόνου ασφάλισης ή της χαμηλής βάσης υπολογισμού της σύνταξης, είναι τόσο χαμηλή, ώστε δεν καλύπτει το ελάχιστο όριο διαβίωσης, δικαιούνται καταρχήν ένα αντισταθμιστικό επίδομα, εφόσον τα εισοδήματά τους που πρέπει να ληφθούν υπόψη συναφώς δεν υπερβαίνουν το βασικό ποσό που έχει καθοριστεί ως όριο για τη χορήγηση αυτού του επιδόματος.
- 13 Το άρθρο 292, παράγραφος 2, του ASVG προβλέπει ότι, για να εξακριβωθεί αν ο συνταξιούχος έχει δικαίωμα, με δεδομένο το εν λόγω βασικό ποσό, να λάβει αντισταθμιστικό επίδομα, λαμβάνεται επίσης υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα του συννοικούντος με τον συνταξιούχο αυτό συζύγου.
- 14 Αν το άθροισμα της μικτής σύνταξης και των λοιπών καθαρών εισοδημάτων ενός προσώπου και του συννοικούντος συζύγου του υπολείπεται του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος, τότε το εν λόγω πρόσωπο μπορεί να αξιώσει το αντισταθμιστικό επίδομα, το οποίο θα ισούται με τη διαφορά μεταξύ των συνολικών εισοδημάτων του και του βασικού αυτού ποσού.

- 15 Το άρθρο 293 του ASVG, όπως διαμορφώθηκε κατόπιν του τροποποιητικού νόμου του 2007, προβλέπει την κατ' εξαίρεση αύξηση του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος από 726 ευρώ σε 747 ευρώ για τους συνταξιούχους που ζουν μόνοι και από 1 091,14 ευρώ σε 1 120 ευρώ για τους συνταξιούχους που ζουν μαζί με τον/την σύζυγό τους.

Η διαφορά στην υπόθεση της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 16 Η W. Brachner, η οποία γεννήθηκε στις 8 Ιουνίου 1947, λαμβάνει από το Pensionsversicherungsanstalt, κατ' εφαρμογή του ASVG, σύνταξη γήρατος, της οποίας το μηνιαίο μικτό ποσό ανερχόταν το 2007 σε 368,16 ευρώ. Η W. Brachner δεν δικαιούται αντισταθμιστικό επίδομα, διότι ο σύζυγός της λαμβάνει σύνταξη που ανέρχεται στο καθαρό ποσό των 1 340,3321 ευρώ μηνιαίως και η οποία, προστιθέμενη στα δικά της εισοδήματα, δίνει ένα άθροισμα που υπερβαίνει το προβλεπόμενο βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος.
- 17 Με απόφαση της 8ης Μαΐου 2008, το Pensionsversicherungsanstalt διαπίστωσε ότι η σύνταξη της W. Brachner ανερχόταν από την 1η Ιανουαρίου 2008, με βάση τον συντελεστή αναπροσαρμογής που είχε καθοριστεί για το 2008 σε 1,017, στο μηνιαίο μικτό ποσό των 374,42 ευρώ, δηλαδή είχε αυξηθεί κατά 1,7%.
- 18 Κατά της παραπάνω απόφασης η W. Brachner άσκησε προσφυγή ενώπιον του Landesgericht Linz, με αίτημα να της καταβάλλεται από την 1η Ιανουαρίου 2008 σύνταξη της οποίας το μηνιαίο μικτό ποσό να ανέρχεται σε 389,16 ευρώ, δηλαδή να εφαρμοστεί στη σύνταξή της η αύξηση κατά 21 ευρώ που προβλέπει το άρθρο 634, παράγραφος 10, του ASVG, όπως διαμορφώθηκε με τον τροποποιητικό νόμο του 2007, για τις συντάξεις των οποίων το μηνιαίο ποσό κυμαίνεται μεταξύ 746,99 και 1 050 ευρώ.

- 19 Η W. Brachner, προς στήριξη της προσφυγής της, ισχυρίστηκε ότι η αναπροσαρμογή των συντάξεων στην οποία προέβη ο Αυστριακός νομοθέτης για το 2008 είναι ασυμβίβαστη με την αρχή της ίσης μεταχείρισης, αντιβαίνει στη συνταγματικά κατοχυρωμένη εγγύηση της ιδιοκτησίας και δημιουργεί έμμεσα, κατά παράβαση του άρθρου 4 της οδηγίας 79/7, διακρίσεις σε βάρος των γυναικών.
- 20 Με απόφαση της 8ης Ιουλίου 2008, το Landesgericht Linz δέχτηκε την προσφυγή της W. Brachner, με το σκεπτικό ότι η αναπροσαρμογή των συντάξεων για το 2008 ενέχει ανεπίτρεπτη έμμεση διάκριση σε βάρος των γυναικών.
- 21 Η παραπάνω απόφαση μεταρρυθμίστηκε με την απόφαση που εξέδωσε το Oberlandesgericht Linz στις 13 Αυγούστου 2008, αποφαινόμενο σε δεύτερο βαθμό επί θεμάτων εργατικού δικαίου και δικαίου κοινωνικής ασφάλισης. Κατόπιν αυτού η W. Brachner άσκησε αναίρεση ενώπιον του Oberster Gerichtshof.
- 22 Με απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, το Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικό Δικαστήριο της Αυστρίας) απέρριψε τις αιτήσεις που του είχαν υποβληθεί σχετικά με την ακύρωση των διατάξεων του ASVG που αφορούσαν την αναπροσαρμογή των συντάξεων για το 2008, μεταξύ των οποίων και την αίτηση που είχε υποβάλει το Oberster Gerichtshof στην υπόθεση της W. Brachner, αιτήσεις με τις οποίες επικρινόταν το γεγονός ότι ο τροποποιητικός νόμος του 2007 προβλέπει την έκτακτη αύξηση των συντάξεων για το έτος αυτό, μόνο όταν πρόκειται για συντάξεις που υπερβαίνουν τα 749,99 ευρώ. Οι αιτήσεις αυτές στηρίζονταν σε λόγους ακύρωσης αναγόμενους στο συνταγματικό δίκαιο, που αφορούσαν την παραβίαση της αρχής της ισότητας και την προσβολή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας.
- 23 Κατόπιν της απόρριψης των αιτήσεων αυτών από το Verfassungsgerichtshof, η αναιρετική διαδικασία στην υπόθεση της κύριας δίκης συνεχίστηκε αυτεπαγγέλτως ενώπιον του Oberster Gerichtshof.

- 24 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι αντικείμενο της ενώπιόν του εκκρεμούς διαδικασίας είναι πλέον το εριζόμενο μεταξύ των διαδίκων ζήτημα αν η αναπροσαρμογή των συντάξεων, στην οποία προέβη ο Αυστριακός νομοθέτης για το 2008, αντιβαίνει στο άρθρο 4 της οδηγίας 79/7 λόγω της δημιουργίας έμμεσης διάκρισης σε βάρος των γυναικών.
- 25 Συναφώς το Oberster Gerichtshof διαπιστώνει, πρώτον, ότι οι διάδικοι διαφωνούν επί του ζητήματος αν το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα ετήσιας αναπροσαρμογής των συντάξεων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7, και ειδικότερα αν καλύπτεται από την έννοια «υπολογισμός των παροχών», η οποία χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή.
- 26 Το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά, δεύτερον, όσον αφορά την έμμεση διάκριση που υφίσταται ενδεχομένως η W. Brachner, ότι η αναπροσαρμογή των συντάξεων που εφαρμόστηκε για το 2008 συνεπάγεται την άνιση μεταχείριση των ενδιαφερόμενων συνταξιούχων, καθόσον οι συντάξεις που υπολείπονταν του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος αυξήθηκαν μόνο κατά 1,7 %, ενώ για τις συντάξεις που κυμαίνονταν μεταξύ 747 και 2 160 ευρώ η αύξηση ήταν μεγαλύτερη.
- 27 Πρέπει συνεπώς να εξεταστεί, κατά το αιτούν δικαστήριο, αν η άνιση αυτή μεταχείριση θίγει έναν αισθητά μεγαλύτερο αριθμό γυναικών από ό,τι ανδρών.
- 28 Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει συναφώς στις ακόλουθες διαπιστώσεις, οι οποίες συνάγονται από τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα άτομα που ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του ASVG τον Δεκέμβριο του 2007:

— 1 325 762 άτομα, από τα οποία 614 293 άνδρες και 711 469 γυναίκες, λάμβαναν σύνταξη λόγω της προγενέστερης επαγγελματικής δραστηριότητάς τους,

- 562463 άτομα, από τα οποία 408910 γυναίκες και 153553 άνδρες, λάμβαναν μηνιαίως σύνταξη ίση με ή χαμηλότερη από το ποσό των 750 ευρώ (στο εξής: κατώτατη σύνταξη), δηλαδή το 57 % των συνταξιούχων γυναικών και το 25 % των συνταξιούχων ανδρών.
- 29 Κατά συνέπεια, το ποσοστό των γυναικών που πλήττονται από την αναπροσαρμογή των συντάξεων του 2008 είναι, κατά το αιτούν δικαστήριο, 2,3 περίπου φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών.
- 30 Το Oberster Gerichtshof επισημαίνει, τρίτον, ότι το Pensionsversicherungsanstalt ισχυρίστηκε ότι για την άνιση αυτή μεταχείριση υπάρχουν αντικειμενικοί δικαιολογητικοί λόγοι, και συγκεκριμένα, πρώτον, το γεγονός ότι οι γυναίκες καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές για μικρότερο χρονικό διάστημα από ό,τι οι άνδρες, αφού συνταξιοδοτούνται νωρίτερα από τους άνδρες, δεύτερον, το γεγονός ότι οι γυναίκες συνταξιούχοι λαμβάνουν τη σύνταξη επί μακρότερο χρονικό διάστημα από ό,τι οι άνδρες, λόγω του κατά μέσο όρο υψηλότερου προσδόκιμου ζωής των γυναικών, και, τέλος, το γεγονός ότι το βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος αυξήθηκε για το 2008 κατά 21 ευρώ μηνιαίως για τους συνταξιούχους που ζουν μόνοι και κατά 29 περίπου ευρώ μηνιαίως για τους συνταξιούχους που συμβιώνουν με άλλο άτομο.
- 31 Συναφώς το αιτούν δικαστήριο εκτιμά καταρχάς ότι ο δικαιολογητικός λόγος που στηρίζεται στο ότι οι γυναίκες καταβάλλουν εισφορές επί μικρότερο χρονικό διάστημα πρέπει να απορριφθεί, διότι η επίμαχη ετήσια αναπροσαρμογή αποσκοπεί στη διατήρηση της αγοραστικής δύναμης των συνταξιούχων χάρη στην προσαρμογή των συντάξεών τους σε συνάρτηση με την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή, πράγμα που σημαίνει επομένως ότι η αναπροσαρμογή αυτή δεν αποτελεί στοιχείο μιας παροχής κοινωνικής ασφάλισης του οποίου το ύψος να εξαρτάται από το ύψος και τη διάρκεια καταβολής των εισφορών.
- 32 Στη συνέχεια, το Oberster Gerichtshof εκτιμά ότι ούτε το γεγονός ότι οι γυναίκες λαμβάνουν κατά κανόνα τη σύνταξη τους επί μακρότερο χρονικό διάστημα, λόγω του ότι έχουν υψηλότερο προσδόκιμο ζωής από ό,τι οι άνδρες, μπορεί να αποτελέσει δικαιολογητικό λόγο για την επίμαχη διαφορά μεταχείρισης, διότι πρόκειται για

στοιχείο που συναρτάται άμεσα προς το φύλο και που, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν μπορεί εξ ορισμού να ληφθεί υπόψη (απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-317/93, Nolte, Συλλογή 1995, σ. I-4625, σκέψη 28).

- 33 Τέλος, όσον αφορά τον δικαιολογητικό λόγο που στηρίζεται στην αύξηση του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι 136 771 άτομα, από τα οποία 64 166 άνδρες και 72 605 γυναίκες, έλαβαν το αντισταθμιστικό επίδομα πέρα από τη σύνταξή τους.
- 34 Αφού όμως, όσον αφορά τα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ASVG, κατώτατη σύνταξη λαμβάνει το 57% των συνταξιούχων γυναικών, αλλά το 25% μόνο των συνταξιούχων ανδρών, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ο αριθμός των γυναικών που δεν λαμβάνουν αντισταθμιστικό επίδομα και συνεπώς δεν ωφελούνται από την αύξηση του βασικού ποσού του επιδόματος αυτού, η οποία προβλέφθηκε στο πλαίσιο της αναπροσαρμογής των συντάξεων του 2008, είναι σαφώς μεγαλύτερος από τον αριθμό των ανδρών.
- 35 Το Oberster Gerichtshof εκτιμά επίσης ότι, μολονότι ο συνυπολογισμός των εισοδημάτων του συζύγου για να εξακριβωθεί αν υπάρχει δικαίωμα για αντισταθμιστικό επίδομα είναι προφανώς δικαιολογημένος, αφού σκοπός του επιδόματος αυτού είναι η εγγύηση ενός ελάχιστου εισοδήματος (απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1992, C-226/91, Molenbroek, Συλλογή 1992, σ. I-5943), δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο συνυπολογισμός αυτός είναι επίσης δικαιολογημένος στην περίπτωση του μέτρου της ετήσιας αναπροσαρμογής των συντάξεων.
- 36 Κατά το αιτούν δικαστήριο δηλαδή, η ετήσια αναπροσαρμογή των συντάξεων αποσκοπεί ουσιαστικά στη διατήρηση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης, δηλαδή έχει τελείως διαφορετικό σκοπό από ό,τι το αντισταθμιστικό επίδομα.

37 Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι, αν ληφθούν υπόψη τα στοιχεία αυτά, τίθεται το ερώτημα αν η αύξηση του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος μπορεί να αποτελέσει δικαιολογητικό λόγο για τη μικρότερη αύξηση των κατώτατων συντάξεων, την οποία προβλέπει η αναπροσαρμογή του 2008, και για το γεγονός ότι σε δυσμενέστερη θέση περιέρχεται ένας σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός γυναικών από ό,τι ανδρών, εφόσον, σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν αυτό το αντισταθμιστικό επίδομα, τα λοιπά εισοδήματα του συνταξιούχου και τα εισοδήματα του συνοικούντος συζύγου του συνυπολογίζονται μόνο στην περίπτωση των κατώτατων συντάξεων, ενώ για τους συνταξιούχους που λαμβάνουν υψηλότερες συντάξεις ισχύει μεγαλύτερη αύξηση, χωρίς να συνυπολογίζονται τα λοιπά εισοδήματά τους ή τα εισοδήματα του συζύγου τους.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberster Gerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 4 της οδηγίας [79/7] την έννοια ότι η απαγόρευση των διακρίσεων, την οποία προβλέπει η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού, ισχύει και για το σύστημα της ετήσιας αναπροσαρμογής (αναβάθμισης) των συντάξεων, το οποίο προβλέπουν οι διατάξεις σχετικά με την κατά νόμο ασφάλιση συντάξεων;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, έχει το άρθρο 4 της οδηγίας [79/7] την έννοια ότι αντιβαίνει στο άρθρο αυτό η διάταξη του εθνικού δικαίου που αφορά την ετήσια αναπροσαρμογή των συντάξεων και προβλέπει για ορισμένη κατηγορία συνταξιούχων που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη μια δυνητικά μικρότερη αύξηση από ό,τι για άλλους συνταξιούχους, εφόσον η ρύθμιση αυτή πλήττει το 25 % των συνταξιούχων ανδρών, αλλά το 57 % των συνταξιούχων γυναικών, χωρίς να συντρέχει κανείς αντικειμενικός δικαιολογητικός λόγος;

- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος για τη δυσμενέστερη αντιμετώπιση των συνταξιούχων γυναικών κατά την ετήσια αύξηση των συντάξεών τους το γεγονός ότι για τις γυναίκες ισχύει χαμηλότερο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης και/ή το γεγονός ότι οι γυναίκες συνταξιούχοι λαμβάνουν τη σύνταξη επί μακρότερο χρονικό διάστημα και/ή το γεγονός ότι το βασικό ποσό για ένα ελάχιστο εισόδημα που προβλέπεται από το δίκαιο των κοινωνικών ασφαλίσεων (βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος) αυξήθηκε υπερβολικά, αν οι διατάξεις για την εγγύηση του ελάχιστου εισοδήματος που προβλέπεται από το δίκαιο των κοινωνικών ασφαλίσεων (του αντισταθμιστικού επιδόματος) προβλέπουν τον συνυπολογισμό των λοιπών εισοδημάτων του συνταξιούχου και του εισοδήματος του συνοικούντος συζύγου του, ενώ για τους άλλους συνταξιούχους η αύξηση της σύνταξης πραγματοποιείται χωρίς να συνυπολογίζονται τα λοιπά εισοδήματα του συνταξιούχου ή το εισόδημα του συνοικούντος συζύγου του.»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- ³⁹ Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι ένα σύστημα ετήσιας αναπροσαρμογής των συντάξεων, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, με αποτέλεσμα η απαγόρευση των διακρίσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας να ισχύει και για τις διατάξεις που διέπουν το σύστημα αυτό.
- ⁴⁰ Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7, μια παροχή πρέπει να συνιστά το σύνολο ή ένα μέρος συστήματος που προβλέπεται από τη νομοθεσία για την προστασία από έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ή μια μορφή

κοινωνικής πρόνοιας που αποβλέπει στον ίδιο σκοπό και να έχει άμεση και πραγματική σχέση με την προστασία από έναν από τους κινδύνους αυτούς (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1999, C-382/98, Taylor, Συλλογή 1999, σ. I-8955, σκέψη 14 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 41 Δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχή αποτελεί μέρος συστήματος που προβλέπεται από τη νομοθεσία, αφού προβλέπεται από τυπικό νόμο, και συγκεκριμένα από τις διατάξεις του ASVG που προβλέπουν το σύστημα αναπροσαρμογής των συντάξεων για το 2008, απομένει να εξεταστεί αν η παροχή αυτή έχει άμεση και πραγματική σχέση με την προστασία από έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7.
- 42 Διαπιστώνεται συναφώς ότι η σύνταξη που καταβάλλεται δυνάμει του ASVG, όπως είναι η σύνταξη της W. Brachner, αποτελεί παροχή που προφανώς έχει άμεση και πραγματική σχέση με την προστασία από έναν από τους κινδύνους αυτούς, και συγκεκριμένα με τον κίνδυνο γήρατος.
- 43 Το ίδιο ισχύει και για ένα σύστημα ετήσιας αναπροσαρμογής της παραπάνω σύνταξης, όπως είναι το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα.
- 44 Συγκεκριμένα, η αναπροσαρμογή της σύνταξης, όπως και η ίδια η σύνταξη, αποσκοπεί στην προστασία των ατόμων που έχουν συμπληρώσει την κατά νόμο ηλικία συνταξιοδότησης από τον κίνδυνο γήρατος, καθόσον διασφαλίζει ότι τα άτομα αυτά θα διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για την κάλυψη ιδίως των αναγκών που έχουν ως συνταξιούχοι.
- 45 Όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής αποσκοπεί στη διατήρηση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης, καθόσον συναρτά το ύψος της αναπροσαρμογής προς την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή.

- 46 Επιπλέον, με δεδομένο τον σκοπό του επίμαχου στην κύρια δίκη συστήματος αναπροσαρμογής, όπως τον εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο, δηλαδή τη διασφάλιση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης σε συνάρτηση με την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για σύστημα που εξασφαλίζει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στα πρόσωπα που διαθέτουν πόρους χαμηλότερους από συγκεκριμένο ποσό που καθορίζεται από τον νόμο μια ειδική παροχή προοριζόμενη να τους δώσει τη δυνατότητα να καλύπτουν τις ανάγκες τους και για το οποίο σύστημα το Δικαστήριο να έχει αποφανθεί ότι δεν καλύπτεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7 (απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-63/91 και C-64/91, Jackson και Cresswell, Συλλογή 1992, σ. I-4737, σκέψη 17).
- 47 Πράγματι, η κατ' εξαίρεση αύξηση την οποία προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής εφαρμόζεται ακόμη και αν οι συνταξιούχοι δεν συναντούν δυσκολίες κάλυψης των οικονομικών ή βιοτικών αναγκών τους. Επιπλέον, μόνο τα άτομα που έχουν συμπληρώσει την κατά νόμο ηλικία συνταξιοδότησης μπορούν να υπαχθούν στις ευεργετικές διατάξεις αυτού του συστήματος αναπροσαρμογής, πράγμα που σημαίνει ότι η προβλεπόμενη από το σύστημα αυτό αύξηση συναρτάται ούτως ή άλλως προς την επέλευση του κινδύνου γήρατος (βλ., κατ' αναλογία, προαναφερθείσα απόφαση Taylor, σκέψεις 23 έως 25).
- 48 Επομένως, το εν λόγω σύστημα αναπροσαρμογής διαφέρει και από άλλα συστήματα που έχουν εξεταστεί από το Δικαστήριο και αφορούσαν προσαρμογές που πραγματοποιούνταν λόγω της επέλευσης ενός από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 και για τα οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός αυτό και μόνο δεν αρκούσε για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7 η βασική παροχή την οποία αφορούσαν οι εν λόγω προσαρμογές και η οποία δεν αφορούσε κανέναν από τους κινδύνους αυτούς (βλ. συναφώς προαναφερθείσα απόφαση Jackson και Cresswell, σκέψη 19).
- 49 Στην παρούσα περίπτωση δεν πρόκειται ούτε για σύστημα που να έχει ως χαρακτηριστικό ότι ο νόμος καθορίζει το ύψος των θεωρητικών αναγκών των ενδιαφερομένων, που χρησιμεύει ως βάση για τον προσδιορισμό της παροχής αυτής, χωρίς να λαμβάνεται καθόλου υπόψη αν έχει επέλθει κάποιος από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7, σύστημα για το οποίο το

Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι δεν εμπίπτει σε καμία περίπτωση στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής (προαναφερθείσα απόφαση Jackson και Cresswell, σκέψη 20).

- 50 Επιπλέον, με δεδομένο τον σκοπό του επίμαχου στην κύρια δίκη συστήματος αναπροσαρμογής, η μεταγενέστερη μεταβολή του ύψους των συντάξεων που προβλέπει το σύστημα αυτό μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτεται από την έννοια «υπολογισμός των παροχών», όπως η έννοια αυτή χρησιμοποιείται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7.
- 51 Δεν επιτρέπεται να γίνει δεκτή η αντίθετη ερμηνεία, ότι δηλαδή η απαγόρευση την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 ισχύει μόνο για τον αρχικό υπολογισμό μιας παροχής που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, εφόσον αφορά έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.
- 52 Συγκεκριμένα, όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 59 των προτάσεων της, η στενή αυτή ερμηνεία, η οποία θα κατέληγε, χωρίς προφανή δικαιολογητικό λόγο, στο συμπέρασμα ότι υπάρχει σημαντικό κενό στην έκταση εφαρμογής της απαγόρευσης των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών, θα αντέβαινε τόσο στον σκοπό της οδηγίας 79/7, ο οποίος συνίσταται, όπως εκτίθεται στην πρώτη αιτιολογική σκέψη της, στη σταδιακή εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, της οποίας τη θεμελιώδη σημασία έχει τονίσει επανειλημμένα το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010, C-356/09, Kleist, Συλλογή 2010, σ. I-11939, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), όσο και στην πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω οδηγίας.
- 53 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι ένα σύστημα ετήσιας αναπροσαρμογής των συντάξεων, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και υπόκειται συνεπώς στην απαγόρευση των διακρίσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 54 Με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι αντιβαίνει στο άρθρο αυτό η ρύθμιση του εθνικού δικαίου που καταλήγει να αποκλείει από μια κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων ορισμένη κατηγορία συνταξιούχων που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη και προβλέπει για τους συνταξιούχους αυτούς μικρότερη αύξηση από ό,τι για άλλους συνταξιούχους, πράγμα που θίγει τελικά πολύ περισσότερες γυναίκες από ό,τι άνδρες.
- 55 Επιβάλλεται εξ αρχής η διαπίστωση ότι μια εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δεν ενέχει άμεση δυσμενή διάκριση, εφόσον εφαρμόζεται αδιακρίτως στους εργαζομένους, άνδρες ή γυναίκες. Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν μπορεί να συνιστά έμμεση διάκριση.
- 56 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, έμμεση διάκριση υπάρχει όταν η εφαρμογή ενός εθνικού μέτρου, έστω και αν η διατύπωση του μέτρου αυτού είναι ουδέτερη, θίγει στην πράξη πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-537/07, Gómez-Limón Sánchez-Camacho, Συλλογή 2009, σ. I-6525, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 57 Επ' αυτού το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι από τις διατάξεις που διέπουν το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής των συντάξεων, και ιδίως από το άρθρο 634, παράγραφος 10, του ASVG, όπως διαμορφώθηκε με τον τροποποιητικό νόμο του 2007, προκύπτει ότι τα πρόσωπα που, όπως η W. Brachner, λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη, δηλαδή σύνταξη της οποίας το ύψος υπολείπεται του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος, υφίστανται δυσμενή μεταχείριση, επειδή για τα πρόσωπα αυτά δεν ισχύει η κατ' εξαίρεση αύξηση που ισχύει για τα πρόσωπα που λαμβάνουν υψηλότερες συντάξεις και επειδή τα εν λόγω πρόσωπα δικαιούνται καταρχήν μόνο τη μικρότερη αύξηση που προβλέπει το άρθρο 108 h, παράγραφος 1, του ASVG, η οποία καθορίστηκε για το 2008 σε 1,7%.

- 58 Συνεπώς, τίθεται το ερώτημα αν η δυσμενής αυτή μεταχείριση θίγει στην πράξη πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών.
- 59 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να εξεταστεί, όπως εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο, αν η κατηγορία συνταξιούχων που υφίσταται τη δυσμενή αυτή μεταχείριση αποτελείται από πολύ περισσότερες γυναίκες παρά άνδρες.
- 60 Η πρώτη ένδειξη για το ότι η εν λόγω μεταχείριση θίγει πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών, ένδειξη στην οποία πρέπει να προσδοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα και η οποία αποτελεί επιπλέον απαραίτητο στοιχείο της ανάλυσης του ζητήματος [βλ., στο πλαίσιο της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70), απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1999, C-167/97, Seymour-Smith και Perez, Συλλογή 1999, σ. I-623, σκέψεις 59 και 60], συνίσταται στη διαφορά μεταξύ αφενός του ποσοστού που αντιπροσωπεύει ο αριθμός των γυναικών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη επί του συνολικού αριθμού των γυναικών που λαμβάνουν σύνταξη βάσει του ASVG και αφετέρου του αντίστοιχου ποσοστού των συνταξιούχων ανδρών.
- 61 Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που έχει δεχτεί το αιτούν δικαστήριο, τα ποσοστά αυτά ανέρχονται αφενός στο 57% των συνταξιούχων γυναικών και αφετέρου στο 25% των συνταξιούχων ανδρών.
- 62 Με άλλα λόγια, όσον αφορά τα πρόσωπα που εμπίπτουν στον ASVG, το 75% των συνταξιούχων ανδρών ήταν πιθανό ότι θα ωφελούνταν από την κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων, ενώ αυτό θα συνέβαινε για το 43% μόνο των συνταξιούχων γυναικών.

- 63 Η διαφορά αυτή είναι αρκετά μεγάλη, οπότε μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντική ένδειξη στην οποία να μπορεί να στηριχθεί το συμπέρασμα, το οποίο πάντως μπορεί να συναχθεί μόνο από το αιτούν δικαστήριο, ότι ο αποκλεισμός των κατώτατων συντάξεων από την κατ' εξαίρεση αύξηση που προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής περιάγει σε δυσμενέστερη θέση, στην πράξη, πολύ μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων γυναικών παρά συνταξιούχων ανδρών.
- 64 Ακόμη και αν τα στατιστικά αυτά στοιχεία γίνουν οριστικά δεκτά από το αιτούν δικαστήριο, οι ενδείξεις που συνάγονται από αυτά δεν θα έχαναν την αξία τους, αν, στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτής, λαμβανόταν επίσης υπόψη η κατ' εξαίρεση αύξηση για το 2008 του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος, το οποίο λαμβάνουν καταρχήν οι συνταξιούχοι που δικαιούνται την κατώτατη σύνταξη, αύξηση που επίσης πρόβλεψε ο τροποποιητικός νόμος του 2007.
- 65 Από τη σύγκριση των ποσοστών των συνταξιούχων ανδρών και γυναικών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη χωρίς να δικαιούνται το αντισταθμιστικό επίδομα, λόγω κυρίως του ότι τα συνολικά εισοδήματα του νοικοκυριού υπερβαίνουν το βασικό ποσό που έχει καθοριστεί ως όριο για τη χορήγηση του επιδόματος αυτού, προκύπτει πράγματι ότι τα ποσοστά αυτά, τα οποία υπολογίζονται επί του συνολικού αριθμού των συνταξιούχων καθενός από τα δύο φύλα στους οποίους καταβάλλεται σύνταξη βάσει του ASVG, ανέρχονται, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, σε 47% για τις γυναίκες συνταξιούχους και σε 14% για τους άνδρες συνταξιούχους.
- 66 Επιπλέον, από τα ίδια αυτά στοιχεία προκύπτει ότι το 82% των γυναικών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη δεν λαμβάνουν αντισταθμιστικό επίδομα, λόγω κυρίως του κανόνα του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων, ενώ αυτό συμβαίνει με το 58% μόνο των ανδρών που λαμβάνουν την κατώτατη αυτή σύνταξη.
- 67 Τα συμπεράσματα αυτά, που προκύπτουν από τα στατιστικά στοιχεία, αν επιβεβαιωθούν από το αιτούν δικαστήριο, σημαίνουν ότι, αν λαμβανόταν υπόψη η κατ' εξαίρεση αύξηση του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος για το 2008, την οποία πρόβλεψε ο τροποποιητικός νόμος του 2007, η διαπιστωθείσα διαφορά μεταξύ

αφενός του ποσοστού των συνταξιούχων γυναικών που υπέστησαν δυσμενή μεταχείριση λόγω του ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων που προβλέφθηκε από τον εν λόγω νόμο δεν ίσχυσε για τις κατώτατες συντάξεις και αφετέρου του ποσοστού των συνταξιούχων ανδρών δεν θα μειωνόταν, αλλ' αντίθετα θα γινόταν ακόμη μεγαλύτερη.

- 68 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι, με βάση τα στατιστικά στοιχεία που προσκομίστηκαν στο αιτούν δικαστήριο και με δεδομένο ότι δεν υπάρχουν αντίθετα στοιχεία, το αιτούν δικαστήριο θα μπορούσε βεβαίως να δεχτεί ότι αντιβαίνει στη διάταξη αυτή η ρύθμιση του εθνικού δικαίου που καταλήγει να αποκλείει από μια κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων ένα σημαντικό μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων γυναικών από ό,τι συνταξιούχων ανδρών.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 69 Με το τρίτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι, αν το δικαστήριο αυτό καταλήξει, κατόπιν της εξέτασης στην οποία πρέπει να προβεί ενόψει της απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, στο συμπέρασμα ότι ενδέχεται ο αποκλεισμός των κατώτατων συντάξεων από την κατ' εξαίρεση αύξηση που προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής να έχει περιαγάγει σε δυσμενέστερη θέση, στην πράξη, πολύ μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων γυναικών παρά συνταξιούχων ανδρών, για τη δυσμενέστερη αυτή μεταχείριση μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος το γεγονός ότι για τις εργαζόμενες γυναίκες ισχύει χαμηλότερο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης ή ότι οι γυναίκες αυτές λαμβάνουν τη σύνταξη επί μακρότερο χρονικό διάστημα ή ότι το βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος αυξήθηκε επίσης κατ' εξαίρεση για το ίδιο αυτό έτος 2008.
- 70 Στο σημείο αυτό υπενθυμίζεται καταρχάς ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το εθνικό μέτρο που συνιστά έμμεση διάκριση, επειδή, έστω και αν η διατύπωσή του είναι ουδέτερη, η εφαρμογή του θίγει στην πράξη πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών παρά ανδρών, αντιβαίνει στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7,

εκτός αν δικαιολογείται από αντικειμενικούς παράγοντες άσχετους προς οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου. Αυτό συμβαίνει όταν τα επιλεγέντα μέσα εξυπηρετούν θεμιτό σκοπό της κοινωνικής πολιτικής του κράτους μέλους για τη νομοθεσία του οποίου πρόκειται, είναι κατάλληλα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με τη νομοθεσία αυτή σκοπού και είναι αναγκαία προς τούτο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1996, C-8/94, *Laperre*, Συλλογή 1996, σ. I- 273, σκέψη 14 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 71 Επιπλέον, τα εν λόγω μέσα δεν μπορούν να θεωρούνται κατάλληλα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού παρά μόνον αν εξυπηρετούν πράγματι την επίτευξή του και η εφαρμογή τους γίνεται με συνέπεια και σύστημα (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010, C-250/09 και C-268/09, *Georgiev*, Συλλογή 2010, σ. I-11869, σκέψη 56 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 72 Εξάλλου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι, αν και τελικά στο εθνικό δικαστήριο, που είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά και να ερμηνεύσει την εθνική νομοθεσία, εναπόκειται να κρίνει αν και σε ποιο βαθμό η επίμαχη νομοθετική διάταξη είναι δικαιολογημένη λόγω τέτοιων αντικειμενικών παραγόντων, το Δικαστήριο, καλούμενο, στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης προδικαστικής απόφασης, να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμες απαντήσεις, είναι αρμόδιο να παράσχει, με βάση τον φάκελο της υπόθεσης της κύριας δίκης και τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις που του έχουν υποβληθεί, τα στοιχεία που θα δώσουν στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να εκδώσει την απόφασή του (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση *Seymour-Smith* και *Perez*, σκέψεις 67 και 68 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 73 Τέλος, το Δικαστήριο έχει δεχτεί επανειλημμένα ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιλογή των μέτρων που είναι πρόσφορα για την υλοποίηση των σκοπών της κοινωνικής πολιτικής τους και της πολιτικής τους για την απασχόληση (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση *Seymour-Smith* και *Perez*, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 74 Στο κράτος μέλος εναπόκειται πάντως, αφού αυτό έχει θεσπίσει τον κανόνα που τεκμαίρεται ότι εισάγει διακρίσεις, να αποδείξει ότι ο εν λόγω κανόνας εξυπηρετεί θεμιτό στόχο της κοινωνικής πολιτικής του, ότι ο εν λόγω στόχος είναι ξένος προς οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου και ότι ήταν εύλογη η εκτίμησή του ότι τα μέσα που επέλεξε είναι πρόσφορα για την υλοποίηση του στόχου αυτού (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση *Seymour-Smith και Perez*, σκέψη 77).
- 75 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν, με βάση τις αρχές αυτές που συνάγονται από τη νομολογία, μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος της επίμαχης στην κύρια δίκη έμμεσης διάκρισης οποιοσδήποτε από τους τρεις λόγους που παραθέτει το αιτούν δικαστήριο στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, εφόσον βέβαια το αιτούν δικαστήριο δεχτεί, κατόπιν της εξέτασης στην οποία οφείλει να προβεί λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που παρέχει το Δικαστήριο με την απάντησή του στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, ότι υπάρχει τέτοια διάκριση.
- 76 Όσον αφορά καταρχάς τον δικαιολογητικό λόγο που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι εργαζόμενες γυναίκες συνταξιοδοτούνται σε μικρότερη ηλικία, οπότε το ύψος των εισφορών τους είναι γενικά χαμηλότερο από το ύψος των εισφορών των εργαζόμενων ανδρών, το γεγονός αυτό, το οποίο αφορά την ισορροπία που πρέπει να υπάρχει, στο πλαίσιο ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που βασίζεται στην καταβολή εισφορών, μεταξύ των καταβαλλόμενων εισφορών και των χορηγούμενων παροχών, αποτελεί έναν από τους παράγοντες στους οποίους οφείλεται το χαμηλότερο κατά μέσο όρο ύψος των συντάξεων που λαμβάνουν οι γυναίκες όταν παύσουν να εργάζονται.
- 77 Ο λόγος αυτός όμως δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να δικαιολογήσει το ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων, την οποία προβλέπει το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης σύστημα αναπροσαρμογής, δεν ισχύει για τις γυναίκες που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη.
- 78 Συγκεκριμένα, όπως διευκρινίζει το αιτούν δικαστήριο, αυτό το σύστημα αναπροσαρμογής προβλέπει την προσαρμογή των συντάξεων προς την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή, με σκοπό τη διατήρηση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης.

- 79 Είναι συνεπώς προφανές ότι η προσαρμογή αυτή δεν αποτελεί παροχή σε αντάλλαγμα των καταβληθεισών εισφορών. Επομένως, δεν επιτρέπεται η επίκλησή της ως δικαιολογητικού λόγου για το ότι οι ευεργετικές διατάξεις για την αναπροσαρμογή των συντάξεων δεν εφαρμόζονται σε όσους λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη.
- 80 Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν καταβάλει γενικά λιγότερες εισφορές από ό,τι οι άνδρες δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως δικαιολογητικός λόγος για τη μη εφαρμογή στις γυναίκες ενός μέτρου αναπροσαρμογής όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 81 Στη συνέχεια πρέπει να εξεταστεί ο δικαιολογητικός λόγος που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες λαμβάνουν τη σύνταξη που τους χορηγείται λόγω της προηγούμενης εργασίας τους επί μακρότερο χρόνο, λόγω του κατά μέσο όρο υψηλότερου προσδόκιμου ζωής των γυναικών.
- 82 Ο λόγος αυτός, όπως ακριβώς και ο λόγος που προβάλλεται σχετικά με το χαμηλότερο ύψος των εισφορών που έχουν καταβάλει οι γυναίκες, αφορά την ισορροπία που πρέπει να υπάρχει, στο πλαίσιο ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που βασίζεται στην καταβολή εισφορών, μεταξύ των εισφορών και των παροχών κατά τον χρόνο του καθορισμού του ύψους των παροχών.
- 83 Δεν υπάρχει όμως καμία σχέση μεταξύ του λόγου αυτού και του γεγονότος ότι η κατ'εξαίρεση αύξηση, την οποία προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής, δεν εφαρμόζεται σε όσους λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη.
- 84 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο και όπως αναφέρεται παραπάνω στη σκέψη 78, ο σκοπός αυτού του συστήματος αναπροσαρμογής είναι η διατήρηση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης σε συνάρτηση με την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή.

- 85 Ο σκοπός αυτός όμως δεν έχει καμία σχέση με τον σκοπό που εξυπηρετεί ο προβαλλόμενος δικαιολογητικός λόγος, ο οποίος αποσκοπεί στη διασφάλιση της δημοσιονομικής ισορροπίας μεταξύ εισφορών και παροχών κατά τον καθορισμό των παροχών αυτών.
- 86 Το κατά μέσο όρο υψηλότερο προσδόκιμο ζωής των γυναικών δεν επιτρέπεται συννεπώς να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος του ότι μια κατ' εξαίρεση αύξηση, η οποία αποσκοπεί στη διατήρηση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης, δεν εφαρμόζεται σε όσους λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη.
- 87 Τέλος, πρέπει να εξεταστεί ο τρίτος από τους λόγους που προβάλλονται ως δικαιολογητικοί λόγοι του ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση που πρόβλεψε για το 2008 το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής, και ειδικότερα το άρθρο 634, παράγραφος 10, του ASVG, όπως είχε διαμορφωθεί με τον τροποποιητικό νόμο του 2007, δεν έχει εφαρμογή στις κατώτατες συντάξεις, δηλαδή ο λόγος που θεμελιώνεται στο γεγονός ότι το βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος, το οποίο λαμβάνουν καταρχήν οι συνταξιούχοι που δικαιούνται την κατώτατη σύνταξη, αυξήθηκε κατ' εξαίρεση επίσης για το 2008, σύμφωνα με τον ίδιο αυτό τροποποιητικό νόμο.
- 88 Κατά την εξέταση του βασίμου του δικαιολογητικού αυτού λόγου πρέπει, κατά το αιτούν δικαστήριο, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση αυτή δεν καταλήγει στην πράξη σε αύξηση του ύψους του αντισταθμιστικού επιδόματος παρά μόνον αν πληρούται η προϋπόθεση του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων, αν δηλαδή το άθροισμα της μικτής σύνταξης και των λοιπών καθαρών εισοδημάτων του συνταξιούχου και του συνοικούντος με αυτόν συζύγου του δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο βασικό ποσό αυτό, ενώ η εφαρμογή της κατ' εξαίρεση αύξησης των συντάξεων στις υψηλότερες συντάξεις δεν υπόκειται σε καμία τέτοια προϋπόθεση συνυπολογισμού άλλων εισοδημάτων.
- 89 Όπως έχει ήδη δεχτεί το Δικαστήριο, το αντισταθμιστικό επίδομα αποτελεί παροχή που αποσκοπεί στην εξασφάλιση ενός ελάχιστου βιοτικού επιπέδου στον δικαιούχο της παροχής αυτής, σε περίπτωση που η σύνταξή του δεν επαρκεί (απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-160/02, Skalka, Συλλογή 2004, σ. I-5613, σκέψη 26).

- 90 Με την εν λόγω παροχή επιδιώκεται συνεπώς η επίτευξη ενός θεμιτού στόχου κοινωνικής πολιτικής, ο οποίος δεν έχει καμία σχέση με διακρίσεις λόγω φύλου (βλ. συναφώς, σε σχέση με προσαύξηση μιας κατώτατης παροχής κοινωνικής ασφάλισης, την απόφαση της 11ης Ιουνίου 1987, 30/85, Teuling, Συλλογή 1987, σ. 2497, σκέψεις 15 έως 17).
- 91 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι η χορήγηση εισοδήματος ίσου προς το ελάχιστο όριο διαβίωσης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής πολιτικής των κρατών μελών και ότι τα κράτη αυτά διαθέτουν εύλογο περιθώριο εκτίμησης, όσον αφορά τη φύση των μέτρων κοινωνικής προστασίας και τους συγκεκριμένους τρόπους εφαρμογής τους (προαναφερθείσα απόφαση Molenbroek, σκέψη 15).
- 92 Το Δικαστήριο έχει εξάλλου δεχτεί, σε σχέση με εθνικά συστήματα που προβλέπουν μια κατώτατη παροχή κοινωνικής ασφάλισης, ότι οι προσαυξήσεις της παροχής αυτής, ακόμη και αν οι ωφελούμενοι είναι κυρίως άνδρες, λόγω της εφαρμογής κανόνων που επιτάσσουν τον συνυπολογισμό των εισοδημάτων του/της συζύγου, μπορούν καταρχήν να θεωρούνται δικαιολογημένες από την άποψη της οδηγίας 79/7 (προαναφερθείσες αποφάσεις Teuling, σκέψη 17, και Molenbroek, σκέψεις 16 και 17).
- 93 Ομοίως, η μη χορήγηση του αντισταθμιστικού επιδόματος την οποία συνεπάγεται η εφαρμογή του κανόνα του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων των συζύγων, ακόμη και αν πλήττει κυρίως τις γυναίκες συνταξιούχους, ενδέχεται να είναι δικαιολογημένη από την άποψη του σκοπού ότι η σύνταξη δεν πρέπει να είναι ποτέ χαμηλότερη από το ελάχιστο όριο διαβίωσης.
- 94 Εντούτοις, εφόσον η κατ' εξαίρεση αύξηση του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος προβάλλεται ως δικαιολογητικός λόγος του ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων, την οποία πρόβλεψε το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής, δεν εφαρμόζεται στους δικαιούχους των κατώτατων συντάξεων, με το επιχείρημα ότι με την αύξηση αυτή επιδιώκεται η αντιστάθμιση των αποτελεσμάτων της εν λόγω μη εφαρμογής, αυτός ο κανόνας του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων πρέπει επίσης να είναι δικαιολογημένος από την άποψη του εγγενούς σκοπού του εν λόγω συστήματος αναπροσαρμογής.

- 95 Αυτό όμως δεν συμβαίνει, διότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ αυτού του κανόνα του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων και του εγγενούς σκοπού του εν λόγω συστήματος αναπροσαρμογής, με το οποίο επιδιώκεται, όπως έχει ήδη εκτεθεί, η διατήρηση της αγοραστικής δύναμης της σύνταξης σε συνάρτηση με την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή.
- 96 Αντίθετα, το γεγονός ότι ο δικαιούχος κατώτατης σύνταξης ή ο/η σύζυγός του διαθέτουν και άλλα εισοδήματα δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση δεν θα πρέπει να ισχύσει για το ποσό της σύνταξης αυτής, όπως για τις υψηλότερες συντάξεις, ώστε να διασφαλιστεί η αγοραστική δύναμη των συντάξεων αυτών.
- 97 Το επιχείρημα ότι η εφαρμογή της κατ' εξαίρεση αύξησης δεν είναι απαραίτητη στις περιπτώσεις στις οποίες ο συνταξιούχος και ο/η σύζυγός του διαθέτουν, αθροιστικά, επαρκή εισοδήματα, τα οποία δεν υπολείπονται του ελάχιστου ορίου διαβίωσης, δεν μπορεί να προβληθεί ως αντικειμενικός δικαιολογητικός λόγος για τη διαφορετική μεταχείριση των προσώπων που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη έναντι όσων δικαιούνται μεγαλύτερη σύνταξη, αφού οι συνταξιούχοι της τελευταίας αυτής κατηγορίας διαθέτουν εξ ορισμού επαρκείς πόρους, λόγω ακριβώς του ύψους των συντάξεών τους (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1989, C-102/88, Ruzius-Wilbrink, Συλλογή 1989, σ. 4311, σκέψη 16).
- 98 Δεδομένου ότι η προϋπόθεση του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων ισχύει μόνο για τους δικαιούχους κατώτατων συντάξεων, ενόψει της εξακρίβωσης του δικαιώματός τους για αντισταθμιστικό επίδομα, η αύξηση του οποίου ενδέχεται να εξουδετερώσει τα αποτελέσματα της μη εφαρμογής στους συνταξιούχους αυτούς ενός μέτρου αναπροσαρμογής των συντάξεων που ισχύει υπέρ όλων των δικαιούχων άλλων συντάξεων, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, με βάση τη νομολογία που υπενθυμίστηκε ανωτέρω με τις σκέψεις 70 έως 74 της παρούσας απόφασης, ότι το κράτος μέλος που έχει θεσπίσει τον κανόνα που τεκμαίρεται ότι εισάγει διακρίσεις απέδειξε ότι είναι εύλογη η εκτίμησή του ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση του αντισταθμιστικού επιδόματος, η οποία προβάλλεται ως δικαιολογητικός λόγος βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7, εξυπηρετεί πράγματι την επίτευξη του σκοπού του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης συστήματος αναπροσαρμογής, δηλαδή του

σκοπού της διατήρησης της αγοραστικής δύναμης των συντάξεων, και ότι η εφαρμογή της γίνεται με συνέπεια και σύστημα.

- 99 Η ορθότητα του συμπεράσματος αυτού επιβεβαιώνεται άλλωστε και από άλλα στοιχεία.
- 100 Συγκεκριμένα, όπως εξάλλου τονίστηκε ανωτέρω με τη σκέψη 66, από τα στατιστικά στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι το 82 % των γυναικών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη δεν λαμβάνουν αντισταθμιστικό επίδομα, λόγω κυρίως του κανόνα του αθροιστικού υπολογισμού των εισοδημάτων, ενώ αυτό συμβαίνει με το 58 % μόνο των ανδρών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη.
- 101 Η συνέπεια στην πράξη είναι ότι, για τη μεγάλη πλειονότητα των γυναικών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη, η αύξηση του βασικού ποσού του αντισταθμιστικού επιδόματος δεν μπορεί να εξουδετερώσει τα αποτελέσματα του γεγονότος ότι η κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των δικαιούχων κατώτατης σύνταξης.
- 102 Αντίθετα, τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι, αφού το αντισταθμιστικό επίδομα χορηγείται σε σαφώς μεγαλύτερο ποσοστό ανδρών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη, η κατ' εξαίρεση αύξηση του εν λόγω βασικού ποσού θα ωφελεί κατά κανόνα πολύ περισσότερο τους άνδρες αυτούς, με αποτέλεσμα να επιτείνει το μέτρο αυτό ακόμη περισσότερο τη διαφορετική μεταχείριση που υφίστανται οι γυναίκες στις οποίες καταβάλλεται η κατώτατη σύνταξη.
- 103 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι παρεκκλίσεις από τις διατάξεις ενός νόμου μπορούν να θίγουν τη συνοχή του, και ιδίως όταν καταλήγουν, λόγω της έκτασης εφαρμογής τους, σε αποτέλεσμα αντίθετο από τον στόχο που επιδιώκεται με τον εν λόγω νόμο (αποφάσεις της 12ης Ιανουαρίου 2010, C-341/08, Petersen, Συλλογή 2010, σ. I-47, σκέψη 61, και της 21ης Ιουλίου 2011, C-159/10 και C-160/10, Fuchs και Köhler, Συλλογή 2011, σ. I-6919, σκέψη 86).

- 104 Κατά συνέπεια, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι, αν το αιτούν δικαστήριο καταλήξει, κατόπιν της εξέτασης στην οποία πρέπει να προβεί ενόψει της απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, στο συμπέρασμα ότι ενδέχεται ο αποκλεισμός των κατώτατων συντάξεων από την κατ' εξαίρεση αύξηση που προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής να έχει περιαγάγει σε δυσμενέστερη θέση, στην πράξη, πολύ μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων γυναικών παρά συνταξιούχων ανδρών, για τη δυσμενέστερη αυτή μεταχείριση δεν μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος το γεγονός ότι για τις εργαζόμενες γυναίκες ισχύει χαμηλότερο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης ή ότι οι γυναίκες αυτές λαμβάνουν τη σύνταξη επί μακρότερο χρονικό διάστημα ή ότι το βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος αυξήθηκε επίσης κατ' εξαίρεση για το ίδιο αυτό έτος 2008.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 105 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει την έννοια ότι ένα σύστημα ετήσιας αναπροσαρμογής των συντάξεων, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και υπόκειται συνεπώς στην απαγόρευση των

διακρίσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

- 2) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι, με βάση τα στατιστικά στοιχεία που προσκομίστηκαν στο αιτούν δικαστήριο και με δεδομένο ότι δεν υπάρχουν αντίθετα στοιχεία, το αιτούν δικαστήριο θα μπορούσε βασίμως να δεχτεί ότι αντιβαίνει στη διάταξη αυτή η ρύθμιση του εθνικού δικαίου που καταλήγει να αποκλείει από μια κατ' εξαίρεση αύξηση των συντάξεων ένα σημαντικό μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων γυναικών από ό,τι συνταξιούχων ανδρών.

- 3) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι, αν το αιτούν δικαστήριο καταλήξει, κατόπιν της εξέτασης στην οποία πρέπει να προβεί ενόψει της απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, στο συμπέρασμα ότι ενδέχεται ο αποκλεισμός των κατώτατων συντάξεων από την κατ' εξαίρεση αύξηση που προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αναπροσαρμογής να έχει περιαγάγει σε δυσμενέστερη θέση, στην πράξη, πολύ μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων γυναικών παρά συνταξιούχων ανδρών, για τη δυσμενέστερη αυτή μεταχείριση δεν μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος το γεγονός ότι για τις εργαζόμενες γυναίκες ισχύει χαμηλότερο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης ή ότι οι γυναίκες αυτές λαμβάνουν τη σύνταξη επί μακρότερο χρονικό διάστημα ή ότι το βασικό ποσό του αντισταθμιστικού επιδόματος αυξήθηκε επίσης κατ' εξαίρεση για το ίδιο αυτό έτος 2008.

(υπογραφές)